

FENESTRA

800 Jaar beglazingsgeschiedenis. Vlakglas en glasramen in de Federale Wetenschappelijke Instellingen

DUUR
15/01/2017 - 15/04/2021

BUDGET
588 970€

PROJECT BESCHRIJVING

Context

Vlakglas is een van de meest veelzijdige kunstvormen. In de afgelopen twee eeuwen werden tal van gebrandschilderde ramen bestudeerd gebruik makend van de expertise uit verschillende disciplines. Dit betreft dan voornamelijk in situ glasramen in monumentale gebouwen. Het overgrote deel van het materiaal dat zich in opslagruimten bevindt werd slechts gedeeltelijk bestudeerd. Zo ook de omvangrijke en unieke vlakglascollectie van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (KMKG) die materiaal bevat daterende uit de 13de tot de 20ste eeuw. De studie van deze collectie vormt het onderwerp van dit project. De collectie kan worden opgedeeld in verschillende deelcollecties op basis van het type vlakglas (individueel fragment, roundel, unipartite paneel, loodlicht, glaspaneel of volledig raam), de productieperiode, het productieatelier en de materiaal- en stijl eigenschappen.

Doelstellingen

De doelstellingen van het project spitsen zich toe op drie pijlers: onderzoek, conservatie en toegankelijkheid voor het brede publiek. Binnen de projectuitvoering worden deze verder opgedeeld in discipline gebonden doelstellingen:

- (1) Geschiedenis: In kaart brengen van bestaande contextuele gegevens betreffende de vorming van de collectie.
- (2) Kunstgeschiedenis en archeologie: Het gedetailleerd inventariseren van de collectie en een open access databank opstellen die toegankelijk is voor het brede publiek. In een eerste fase zal dit gecombineerde historisch, kunsthistorisch en archeologisch onderzoek gebeuren op een aantal geselecteerde deelcollecties. Dit onderzoek vormt tevens de basis voor het verdere toegepaste onderzoek.
- (3) Toegepaste wetenschappen: Het uitvoeren van een diachronische studie van de geselecteerde deelcollecties met als onderliggende doel het verbeteren van de methodologie van de vlakglasdatering op basis van chemische en optische vingerafdrukken (vingerafdrukken van zogenaamd 'potas', 'HLLA' en 'industriële' materiaal, onderzoek naar de relatie tussen compositie, fabricage technologie en optische transparantie en onderzoek naar toegepaste zilverkleuringen en verven).
- (4) Conservatie: Onderzoek naar de toestand van de collectie met inbegrip van alle acties nodig om de collectie te conserveren.

FENESTRA

Methodologie

De onderzoeksmethoden die zullen worden toegepast weerspiegelen het multidisciplinaire karakter van het project. Het interdisciplinaire onderzoek omvat een combinatie van historisch, kunsthistorisch, archeologisch, antropologisch en toegepast wetenschappelijk, analytisch onderzoek. In een eerste fase wordt de initiële geschiedenis van de deelcollecties, hun huidige gebruik en hun mogelijke toekomstige trajecten in kaart gebracht. Dit zorgt voor een beter inzicht in hun chronologische en geografische context en laat toe om de deelcollecties met historische relevantie te definiëren op basis van materiaal- en stijleigenschappen. Elke deelcollectie wordt gefotografeerd en gecatalogeerd ter opname in de databank. In een volgende stap worden een aantal deelcollecties geselecteerd die het onderwerp zullen vormen voor verder onderzoek. Elke deelcollectie vormt het onderwerp van een deelstudie met welbepaalde onderzoeksvragen. Vervolgens wordt optische spectroscopie gebruikt als een eerstelijns niet-destructieve analysetechniek. Deze techniek moet ons toelaten om een beter inzicht te krijgen in de glassamenstelling. Naast de optische techniek zullen we tijdens deze onderzoeksfase gebruik maken van een breed gamma analytische technieken die we als referentiemethode zullen aanwenden. Deze zijn beschikbaar binnen het netwerk van de projectpartners.

Impact

Deze transdisciplinaire aanpak zal belangrijke inzichten geven in de geschiedenis van de collectie, in vlakglasconsumptie en in technologische evoluties van glasramen uit de Lage Landen. Het zal cruciale informatie leveren qua technologische en stilistische evoluties, het gebruik en de distributie van grondstoffen, het identificeren van kennisstromen voor het produceren van vlakglas en de productie van loodlampen en loodglazen inclusief golven van migratie door meesters en werknemers en distributienetwerken. Tot slot zal het ons ook helpen bij het identificeren van de overgangspunten in glassamenstellingen (van potas naar 'High Lime Low Alkali' (HLLA) materiaal en van HLLA naar industriële productie). Kennis over de aanwezige verweringslagen op zowel glas- als verflagen zal ons belangrijke inzichten en adviezen geven voor langdurig behoud en opslag. Zo kan deze verborgen collectie in de toekomst een belangrijke referentiecollectie worden.

Disseminatie

De onderzoeksresultaten zullen worden gepubliceerd in een brede waaier aan 'peer-reviewed' tijdschriften evenals in een Corpus Vitrearum (CVMA) publicatie. Het brede publiek zal eveneens kennis kunnen maken met deze unieke collectie tijdens een tentoonstelling die zal worden georganiseerd op het einde van het project. Verdere communicatie wordt gevoerd via allerhande kanalen zoals websites en persberichten via de geschreven en sociale media.

CONTACT INFORMATIE

Coördinator

Wendy Meulebroeck
Vrije Universiteit Brussel (VUB)
Applied Physics and Photonics Department
Brussels Photonics (B-PHOT)
wmeulebr@vub.be

Partners

Isabelle Lecocq
Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK)
Isabelle.lecocq@kikirpa.be

Valérie Montens
Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (KMKG)
v.montens@kmgk-mrah.be

Ian Freestone
University College London
Institute of Archaeology
i.freestone@ucl.ac.uk

LINKS

<http://www.b-phot.org/www/Research-Photonics/Projects/BELSPO-projects/Fenestra2>